

broj izazovnih tekstova koji se bave suvremenim temama, značajnim autorima, događajima, pojavama i akcijama, suprotstavljajući se tako šutnji ili proizvoljnim prosudbama kojima je većina predstavljenih tema popraćena u *mainstream* kulturi.

Rosana Ratkovčić

Dragutin Babić: *Nacionalne manjine u Hrvatskoj. Sociološka perspektiva*

Zagreb: Plejada, 2015., 279 str.

Knjiga dr. sc. Dragutina Babića, znanstvenog savjetnika na Institutu za migracije i narodnosti u Zagrebu, nastavak je njegova dugogodišnjega znanstvenog istraživanja nacionalnih manjina, odnosno suživota različitih naroda, u početku na prostoru Slavonije, zatim grada Zagreba, a sada i čitavoga hrvatskog prostora.

U uvodnom poglavlju autor objašnjava kako se postaje manjinom te se pita: jesmo li *svi mi manjinci*? Nakon uvoda slijedi pet većih cjelina: poglavlje o teorijskom okviru istraživanja, prikaz demografskih podataka, empirijska istraživanja, sociolog promatrač, a knjiga završava razmišljanjima o perspektivama nacionalnih manjina.

Teorijski okvir sastoji se od više potpoglavlja kroz koja nas autor upoznaje s raznovrsnošću definicija, prijevora i nedoumica oko nacionalnih i etničkih manjina, zatim s etnonacionalizmom, predrasudama, stereotipima i stigmama kojima su izloženi pripadnici manjinskih zajednica, propituje kako je to biti “vječiti drugi”, objašnjava procese asimilacije, segregacije, getoizacije, integracije itd. Teorijski okvir završava pristupima istraživanja nacionalnih, etničkih, jezičnih, višestrukih, hibridnih i drugih identiteta, odnosno njihovom promjenjivošću i socijalnim konstrukcijama u prostorima (ne)moći. Dajući ozbiljan znanstveni pregled relevantnih teoretičara američke, zapadnoeuropske i hrvatske provenijencije, autor tekst čini zanimljivim, istodobno nasmijavajući, rastužujući, a nadasve vas potiče da se zamislite nad hrvatskim društvom čitajući konkretne primjere uglavnom iz medijskog diskursa: o etničkoj mimikriji – odnosno prikrivanju identiteta tijekom 90-ih, miješanim brakovima, dokazivanju etničke čistoće istaknutih osoba, posebice hrvatskih političara.

U trećem poglavlju na osnovi popisa stanovništva Državnog zavoda za statistiku RH iz 1991., 2001. i 2011. godine prikazuje nacionalnu strukturu stanovništva za svaku od 20 hrvatskih županija i grad Zagreb. Nakon usporedbe podataka za svaku županiju daje analizu o razlozima promjena broja pripadnika 22 nacionalnih manjina kojima su doprinijele migracije tijekom Domovinskog

rata, etnonacionalna homogenizacija, tj. migracije zbog korijena, etnička mimikrija, stvaranje “novih” manjina nakon raspada SFRJ (npr. Srba, Crnogoraca, Makedonaca...), asimilacije “starih manjina” koje na ovim prostorima žive i po više od 150 godina itd.

Nakon toga slijedi poglavlje u kojem se prikazuju empirijska istraživanja. Anketna istraživanja provedena su na prostorima zapadne i istočne Slavonije, grada Zagreba, Dalmacije i gorske Hrvatske, i to s Česima, Mađarima, Slovcima i Srbima. U knjizi pronalazimo odgovore na pitanja kako su pripadnici istraživanih manjina ocijenili međunacionalne odnose u Hrvatskoj prije i nakon Domovinskog rata, njihove probleme zbog nacionalne pripadnosti, ulogu obitelji, susjedstva, škola, svećenika i dr. u očuvanju manjinske pripadnosti, participiranjima u manjinskim udrugama, razlozima (ne)uključenosti u udruge, socijalnim distancama, npr. prilikom odabira prijatelja, sklapanja braka itd. Zabrinjavajući je podatak o identitetu mladih i njihovi sociopolitički hendikepi. Naime, istraživanja su pokazala da su mladi rođeni nakon 1990-ih manje spremni na oprost nego stariji ispitanici što pokazuje da je ova mlada generacija pod izrazitim utjecajem rata, etnonacionalne paradigme koja se propagira od strane desno orijentiranih političara i dijela medija, udžbenika, ali i nastavnika. U nastavku se prikazuju nacionalnomanjinska prava između teorije i prakse, utjecaj članstva Hrvatske u EU-u na nacionalne manjine, (samo)percepcija nacionalnomanjinskih identiteta s obzirom na regionalne i unutarregionalne razlike te osvrt na nacionalnomanjinske škole.

Druga cjelina terenskih istraživanja provedena je s Nijemcima, Ukrajinčima i Romima pomoću kvalitativnih intervjua. Građa prikupljena u Baranji i u Brodsko-posavskoj županiji donosi naracije o osobnim sjećanjima, stavove, življena iskustva o životu u različitim državnim sustavima tijekom 20. stoljeća itd. Na osnovi tih kazivanja dobivamo uvide u obiteljski život, lokalne sredine, prepreke prilikom zapošljavanja, stigmatizacije itd. Knjiga obiluje brojnim specifičnostima, kao primjerice da su se, unatoč želji istraživača da se dobije i rodna perspektiva, kod Roma od 21 sugovornika odazvale samo dvije žene, što nas upozorava na patrijarhalne obrasce u obiteljima, položaj žena u njima i sl. Bilo kod osmišljavanja pitanja, bilo kroz analizu podataka, autor konkretne pripadnike manjina promatra u političko-povijesnom, društvenom i ekonomskom kontekstu.

Dr. Babić istraživanje završava kao sociolog promatrač, a u njemu promatra dvije trenutačno najrelevantnije teme u Hrvatskoj vezane uz manjine. Prva su odvojene škole za Srbe i Hrvate u Vukovaru i politizacija ćirilice pisma. Ako želite saznati kako se ćirilica od srednjovjekovnog dominantnog službenog pisma na hrvatskom etničkom i povijesnom prostoru, na kojem su pisani važni spomenici hrvatske kulture, koje je koristila dubrovačka diplomacija, na kojem su pisali u

kancelarijama Zrinskih itd., pretvorila u etnički marker između Hrvata i Srba, zašto se simboli okrivljuju za ratna stradanja i iritiraju ljude, ovu knjigu svakako uzmite u ruke. U nastavku možete saznati i što su pokazale ankete koje su ispunili učenici u Vukovaru, koliko je važno što piše u udžbenicima suvremene povijesti te kako se u praksi provode *Zakon o upotrebi jezika i pisma nacionalnih manjina u RH* te *Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina*. I dok mladi Srbi i Hrvati ne žele pohađati iste razrede, separacija je tolika da idu čak u različite smjene, situacija s Romima u Međimurju je suprotna. Oni su na međunarodnim sudovima tražili da sjede u istim razredima s Hrvatima.

Knjiga *Nacionalne manjine u Hrvatskoj* završava poglavljem o budućnosti, upućuje na perspektive nacionalnih i etničkih manjina: od asimilacije, akulturacije, stigmatizacije, etnomimikrije, segregacije do integracije.

Autor je, dakle, u ovoj knjizi izvrsno komparirao interdisciplinarne i transdisciplinarne suvremene znanstvene pristupe, istraživanje je temeljio na brojnim izvorima, koristio kvantitativnu i kvalitativnu metodologiju. Knjiga je istodobno zaokružena cjelina koja završava s najrelevantnijim i najkontroverznijim manjinskim pitanjima suvremenoga hrvatskog društva, ali je, s druge strane, izvrsno polazište za razna daljnja istraživanja manjinskih tema. Iako je riječ o znanstvenoj knjizi, ona je pisana vrlo popularnim i čitljivim stilom. Smatram da će imati širok krug čitatelja; osim sociolozima, bit će nezaobilazno štivo etnolozima i kulturnim antropolozima, povjesničarima, politolozima, pedagozima, pravnicima te znanstvenicima, stručnjacima i studentima. Vjerujem da će knjigu sa zanimanjem čitati pripadnici nacionalnih manjina, aktivisti iz nevladinih organizacija, a nadam se da će se s njom konzultirati i političari.

Marijeta Rajković Iveta

Wladimir Fischer-Nebmaier, Matthew P. Berg, Anastasia Christou, ur.:

Narrating the City. History, Space and the Everyday

New York – Oxford: Berghahn Books, 2015., 256 str.

Zbornik tekstova *Narrating the City, Space and Everyday* urednika Wladimira Fischer-Nebmaiera i Anastasije Christou teorijski je pregled analiza interakcije između konceptata naracije, prostora i svakodnevice grada kroz različite discipline i interdisciplinarno. Knjiga je podijeljena na tri dijela i tri glavne točke analize sedmero autora koji razrađuju ove koncepte preko književnih djela, lokalne povijesti, urbanog planiranja i specifičnih prostora određenih gradova, filma.